Széky János

A szlovák példáról

VISSZHANG - LXI. évfolyam, 38. szám, 2017. szeptember 22.

Radnóti András cikkére (*Az összefogáscsapdáról, ÉS,* 2017/35., szept. 1.) válaszolva Vásárhelyi Mária a választási összefogás mellett érvel (*A realizmus és a giccs határán, ÉS,* 2017/37., szept. 15.), s az 1998-as szlovák példára hivatkozik. Szeretném pontosítani két állítását.

Az egyik: *„a jobb- és baloldali pártok összefogásának eredményeként megnyert választások után a jobboldali pártok alakítottak kormányt, a baloldal pedig ellenzékbe vonult ”.* A másik: *„Az ország számára végzetes veszélyt ismerték fel a jobb- és baloldali pártok vezetői, és az 1998-as választásokra, félretéve összes, egyébként kibékíthetetlennek tűnő ideológiai és értékrendbeli ellentéteiket, összefogtak a Mečiar-rendszer megbuktatása érdekében.”*

A valóságban *1.* nem egyszerűen összefogásra, hanem – kényszerből – pártegyesülésre került sor még a választás előtt. *2.* Az így létrejött egységpárt *nem* nyerte meg a választást. *3. Utána* végül koalíciós kormány alakult három további, az összefogáson kívüli párt részvételével, ebbe azonban a jobbközép miniszterelnökkel ellentétes nézeteket valló posztkommunista baloldalt is bevették*,* azaz nem vonult ellenzékbe.

A szlovákiai választási rendszer kezdettől arányos volt (tisztán listás, a listákon belül megjelölhető preferenciákkal). Ehelyett Mečiar, hogy megszilárdítsa és tartósítsa hatalmát, a mai magyarhoz hasonló vegyes, egyfordulós választási rendszert vezette volna be. Mivel koalíciós partnerei fölismerték, hogy egy ilyen rendszer a saját meggyengülésükhöz és elsorvadásukhoz vezetne, később pedig az ellenzék is megerősödött, Mečiar meggondolta magát, és a tervből nem lett semmi.

A szétaprózódott ellenzéken belül 1998-ra valóban kialakult egy választási tömörülés Szlovák Demokratikus Koalíció néven, ennek résztvevői egy liberális és két jobbközép párt voltak, azonkívül a zöldek, valamint a még Dubček által alapított Szlovákiai Szociáldemokrata Párt.

Az SZDK megalakulásához közvetlenül nem az vezetett, hogy résztvevői felismerték a mečiarizmus veszélyességét, hanem az, hogy a közvetlen elnökválasztás hívei voltak, s az erről szóló népszavazást Mečiar belügyminisztere 1997 májusában önkényesen megakadályozta. Ez a durva beavatkozás felgyorsította az egymással valamennyire harmonizáló szemléletű demokratikus ellenzéki pártok közeledését. Egyesülniük azért kellett, mert Mečiar az erősödő centrista összefogástól tartva úgy módosíttatta a törvényt, hogy a választási koalíciókon belül minden egyes pártnak el kellett volna érnie az ötszázalékos parlamenti küszöböt. Erre a kisebbeknek nem volt esélyük. (Ugyanezért, kényszerből jött létre az addigi három magyar pártból a Magyar Koalíció Pártja.)

Az 1998-as választást az SZDK nem nyerte meg, hanem egy picit lemaradt – 26,33 százalékot kapott Mečiar pártjának 27 százalékához képest. (Ilyen eredménnyel a mandátumok különbsége még a 2012 előtti magyar vegyes választási rendszerben is nagyobb lett volna a demagóg kormány javára, a liberális demokrata ellenzék szavazói ugyanis főleg Pozsonyban koncentrálódtak; „vidéken” Mečiar pártja és a szélsőséges Szlovák Nemzeti Párt sokkal népszerűbb volt.)

A kormányalakítási megbízást a győztes párt vezetője kapta, de csak Ján Slota nemzeti radikális pártja volt hajlandó koalíciót kötni vele, ezért végül a második legnagyobb párt vezetője, Mikuláš Dzurinda próbálkozhatott. Úgy sikerült kormányt alakítania, hogy bevette azokat, akik *nem vettek részt az összefogásban:* a posztkommunista Demokratikus Baloldal Pártját (15 százalék), az MKP-t (9 százalék), valamint a Rudolf Schuster kassai polgármester vezetésével fél évvel korábban alakított, de máris 8

százalékot szerző Polgári Egyetértés Pártját. A következő évben Schustert választották meg köztársasági elnöknek éppen Mečiar ellenében (közvetlenül).

A széles, ideológiákon és ellentétes érdekeken átívelő összefogás tehát nem a választásra, hanem a választás után jött létre, és részben az arányos választási rendszer tette lehetővé – ez Magyarországon ma hiányzik –, részben pedig az, hogy a „második helyezett” koalíciót tudott kötni több olyan, tőle többé vagy kevésbé távol álló párttal, amely nem vett részt a választási szövetségben, hanem saját erejéből, önállóan került a parlamentbe.

A mostani magyar helyzet sok minden másban is nagyon különbözik az 1998-as szlovákiaitól. Nem árt óvatosan bánni az analógiákkal, és ennek jegyében elemezni az akkori szlovák pártok taktikájának aktuális érvényességét. A mai magyar pártok számára viszont hasznos lehetne, ha megismernék és átgondolnák a gyökeresen különböző feltételeket, amelyek végül is nem előidézték, de lehetővé tették a Mečiar-féle illiberális kormány bukását.